

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دیمکاری

رشته امور زراعی و باغی

گروه تحصیلی کشاورزی

زمینه کشاورزی

شاخه آموزش فنی و حرفه‌ای

شماره درس ۴۸۴۰

جهانسوز، محمدرضا	۶۳۱
دیمکاری/ مؤلفان: محمدرضا جهانسوز، نبی‌الله مقیمی - تهران: شرکت چاپ و نشر	۱۵
کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۲	د ۹۳۵ ج
۱۴۲ ص: مصور - (آموزش فنی و حرفه‌ای؛ شماره درس ۴۸۴)	۱۳۹۲
متون درسی رشته امور زراعی و باغی گروه تحصیلی کشاورزی، زمینه کشاورزی	
برنامه‌ریزی و نظارت، بررسی و تصویب محتوا: کمیسیون برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های	
درسی رشته امور زراعی و باغی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش	
وزارت آموزش و پرورش	
۱ دیمکاری الف مقیمی، نبی‌الله ب ایران وزارت آموزش و پرورش کمیسیون	
برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی رشته امور زراعی و باغی ج عنوان د فروست	

همکاران محترم و دانش آموزان عزیز :

پیشنهادات و نظرات خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی
تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزش های
فنی و حرفه ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

info@tvoccd.sch.ir

پیام نگار (ایمیل)

www.tvoccd.sch.ir

وب گاه (وب سایت)

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزش های فنی و حرفه ای و کاردانش

نام کتاب : دیمکاری - ۴۹۶/۱

مؤلفان : دکتر محمدرضا جهانسوز، مهندس نبی الله مقیمی

اعضای کمیسیون تخصصی : مهندس حسین اکبرلو، مهندس یعقوب جعفریان، مهندس عزت الله مقیمیان و

مهندس هوشنگ سرداربنده

آماده سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهرشمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،

وب سایت : www.chap.sch.ir

صفحه آرا : خدیجه محمدی

طراح جلد : محمدحسن معماری

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران : تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (دارو بخش)

تلفن : ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۳۷۵۱۵-۱۳۹

چاپخانه : دانش پژوه

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ سیزدهم ۱۳۹۲

حق چاپ محفوظ است.

ISBN 964-05-1075-0

شابک ۹۶۴-۰۵-۱۰۷۵-۰

شما عزیزان کوشش کنید که از این وابستگی بیرون آید و احتیاجات کشور خودتان را برآورده سازید، از نیروی انسانی ایمانی خودتان غافل نباشید و از اتکای به اجانب پرهیزید.

امام خمینی (ره)

فهرست

مقدمه

- ۱ فصل اوّل : دیم کاری و محیط زیست
- ۷ فصل دوم : آب و هوا
- ۲۷ فصل سوم : زمین و خاک دیم زارها
- ۴۹ فصل چهارم : تأمین رطوبت در دیم کاری
- ۵۹ فصل پنجم : آیش و تناوب در دیم کاری
- ۷۴ فصل ششم : مکانیزاسیون در دیم کاری
- ۸۵ فصل هفتم : آماده سازی زمین و کاشت در دیم زارها
- ۱۰۶ فصل هشتم : عملیات داشت و برداشت در دیم زارها
- ۱۱۴ فصل نهم : تحقیقات دیم در ایران
- ۱۴۲ منابع

مقدمه

کمبود آب به عنوان یک منبع طبیعی ارزشمند، در بسیاری از نقاط جهان عامل اصلی و محدودکننده، در رشد گیاهان زراعی می‌باشد

چیزی در حدود ۴٪ از کل اراضی جهان، شامل سرزمین‌هایی است که از رشد مطلوبی برخوردار است، کشت و کار تقریباً ۱۷ میلیون کیلومتر مربع از این سرزمین‌ها متکی بر نزولات آسمانی می‌باشد، که معمولاً در انتهای فصل رویش، گیاه با تنش خشکی روبرو می‌باشد. به این‌گونه سرزمین‌ها اراضی دیم‌خیز و یا دیم‌زار گفته می‌شود. بالاترین سطح زیرکشت در کشور ایران به دیمکاری اختصاص دارد

بدیهی است بازده محصول در شرایط دیم در این مناطق در مقایسه با نواحی مرطوب بسیار پایین است. ولی محصولات زراعی دیم نقش ویژه‌ای در ایجاد امنیت غذایی مردم کشور دارد و افراد بیشماری برای تأمین معاش به دیم‌زارها وابسته‌اند

از طرفی بسیاری از اراضی دیم در زمره منابع بسیار حساس طبقه‌بندی می‌شوند چرا که به شدت به فرسایش آبی و بادی حساس می‌باشند. در برخی از کشورهای حاشیه‌های صحرای آفریقا و خاور نزدیک کاهش شدید تولید سرانه غلات به مقدار زیادی به دلیل تخریب دائمی اراضی کشاورزی بر اثر فرسایش خاک و تخلیه مواد غذایی و در نتیجه کاهش حاصلخیزی خاک نسبت داده شده است

با توجه به این واقعیت که زراعت دیم یکی از کهن‌ترین شیوه‌های کشاورزی در کشور ماست، شناخت کم و کیف این زراعت و روش‌های موفق در دیم‌کاری می‌تواند موجب بهره‌گیری بیشتر از منابع آب و خاک و همچنین افزایش رشد اقتصادی گردد. در کشور ما، تاکنون آشنایی با اصول کشاورزی و به خصوص دیم‌کاری، لازمه دیم‌کار بودن نبوده است و دیم‌کاری، به عنوان فعالیتی جنبی قسمتی از اوقات روستاییان و صاحبان حرفه‌های مختلف را پر کرده است. با توجه به وسعتی حدود ۹ میلیون هکتار، دیم‌کاری که بخش اعظم آن به کشت گندم و جو اختصاص دارد، همچنین روند روزافزون جمعیت می‌توانیم با استفاده از تکنیک‌های پیشرفته و شیوه‌های صحیح دیم‌کاری، تولیدات کشاورزی به ویژه غلات را تا حد قابل ملاحظه‌ای افزایش دهیم که در نتیجه سالانه از خروج مقادیر زیادی ارز به خارج از کشور جلوگیری خواهد شد. از سویی دیگر، حل مشکل بزرگ تغذیه دام و تولید علوفه در

ایران، بدون ایجاد منابع بزرگ تولید علوفه دیم امکان پذیر نیست
در این کتاب سعی شده است که با تکیه بر تجارب موجود در کشور به خصوص اطلاعات و
نتایج تحقیقاتی «مربوط به مؤسسه تحقیقات کشاورزی دیم وزارت جهاد کشاورزی» در کنار سایر
منابع اطلاعاتی داخلی و خارجی به صورت واقع گرایانه امکان شناخت و یا آشنایی با اصول و روشهای
صحیح دیم کاری برای دانش آموزان عزیز و سایر مراجعین محترم فراهم گردد تا شاید بتواند به صورت
منبع قابل اعتمادی برای مراجعان باشد

هدف کلی

شناخت اصول و روش های صحیح دیم کاری